

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**CONCEPTUAL BASES OF COUNTERACTION TO CRIMINAL OFFENCES AGAINST JUSTICE BY SUBDIVISIONS OF NATIONAL POLICE OF UKRAINE**

**Христова Ю.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпровський державний університет внутрішніх справ
orcid.org/0000-0001-5175-9242**

У статті висвітлені питання щодо концептуальних основ протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя підрозділами Національної поліції України з урахуванням сучасних викликів і загроз. Констатовано, що зростання криміногенних ризиків для судової системи в умовах воєнного стану, у тому числі спроб криміналізації правосуддя, зокрема, втручання в діяльність судових органів, автоматизованих систем, маніпуляції з розподілом справ (так званий «суддівський шопінг»), підкуп, шантаж суддів, зрив судових засідань, обумовлюють потребу формування ефективної політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя. Щодо основних положень змістовної структури проекту Концепції протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя в Україні автором запропоновано визначити основними принципами її реалізації верховенство права, незалежність суду, добросовісність та нульової толерантності до корупції, ризик-орієнтований підхід, безперервність правосуддя під час надзвичайних станів; стратегічною метою – комплексне забезпечення захисту правосуддя від протиправного впливу; основними завданнями – зменшення можливостей кримінального впливу на суддів, апарат судів, присяжних, експертів; захист свідків, суддів, прокурорів від тиску; забезпечення ефективного досудового розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя. Основними проблемними питаннями, які потребують вирішення, визначено наступні: вразливість правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту до корупційного впливу та організованої злочинності; недостатній захист учасників процесу від протиправного впливу, публічного тиску та «медійних атак», а для мінімізації криміналізації правосуддя запропоновано запровадити такі заходи, як підвищення правової культури та зміцнення довіри до суду, використання можливостей системи оцінки СОСТА для прогнозування можливих загроз організованої злочинності у сфері правосуддя, обов'язкові оцінки кримінологічних ризиків для судів (щорічні профілі ризику). Для моніторингу та оцінки запропоновано запровадити опитування щодо довіри до суду, аналіз кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень проти правосуддя, систему постійного моніторингу ефективності заходів протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя тощо.

Ключові слова: кримінологічний захист правосуддя, концепція, протидія кримінальним правопорушенням, безпека правосуддя, Національна поліція.

The article highlights issues regarding the conceptual foundations of countering criminal offenses against justice by units of the National Police of Ukraine, taking into account modern challenges and threats. It has been noted that the growth of criminogenic risks for the judicial system under martial law, including attempts to criminalize justice, in particular, interference in the activities of judicial bodies, automated systems, manipulation of case allocation (so-called "judge shopping"), bribery, blackmail of judges, disruption of court hearings, necessitate the formation of an effective policy in the field of combating criminal offenses against justice. Regarding the main provisions of the substantive structure of the draft Concept of Counteracting Criminal Offenses against Justice in Ukraine, the author proposed to define the rule of law, independence of the court, integrity and zero tolerance for corruption as the main principles of its implementation, risk-oriented approach, continuity of justice during states of emergency; strategic goal – comprehensive protection of justice from unlawful influence; main tasks – reducing the possibilities of criminal influence on judges, court staff, jurors, experts; protection of witnesses, judges, prosecutors from pressure; ensuring effective pre-trial investigation of criminal offenses against justice. The main problematic issues that need to be addressed are the following: the vulnerability of justice as an object of criminological protection to corruption and organized crime; insufficient protection of participants in the process from unlawful influence, public pressure and "media attacks", and to minimize the criminalization of justice, it is proposed to introduce such measures as increasing legal culture and strengthening trust in the court, using the capabilities of the SOCTA assessment system to predict possible threats of organized crime in the justice sector, mandatory criminological risk assessments for courts (annual risk profiles). For monitoring and evaluation, it is proposed to introduce a survey on trust in the court, an analysis of criminal proceedings regarding criminal offenses against justice, a system of constant monitoring of the effectiveness of measures to combat criminal offenses against justice, etc.

Key words: criminological protection of justice, concept, combating criminal offenses, security of justice, National Police.

Постановка проблеми. Актуальність проблематики формування ефективної політики України у сфері протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя обумовлена, насамперед, зростанням криміногенних ризиків для судової системи в умовах воєнного стану, у тому числі спроб криміналізації правосуддя, зокрема, втручання в діяльність судових органів, автоматизованих систем, маніпуляції з розподілом справ (так званий «суддівський шопінг»), підкуп, шантаж суддів, зрив судових засідань, прояви державної зради та колабораційної діяльності в судовій системі, вплив на суддів з боку окупаційних адміністрацій та ін. Так, наприклад, загальна кількість суддів та інших службових осіб судової гілки влади, які за досліджуваний період вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст. 111 «Державна зрада» КК України, склала 9 осіб; ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» КК України, – 12 осіб; ст. 111-2 «Пособництво

державі-агресору» КК України, – 3 особи, ст. 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікація її учасників» КК України – 2 особи [1]. Окрім цього, в умовах воєнного стану в Україні значно зросла кількість повідомлень про можливі замінування судів, органів і установ системи правосуддя до понад 3500 повідомлень у 2023 р., понад 1070 у 2024 р. [2], які у 2025 році стали ще більш масштабними (наприклад, 1087 повідомлень про можливі замінування судів надійшло у березні, а у квітні – понад 1500) [3]. З урахуванням зазначеного, особливо актуалізуються питання щодо впровадження сучасних підходів до управління ризиками в умовах воєнного стану в Україні суб'єктами кримінологічного захисту правосуддя в цілому та концептуальних основ протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя підрозділами Національної поліції зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичний розробці окремих питань щодо протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя присвятили свої праці такі вчені, як В. Ахмедов, В. Волинець, А. Воронцов, М. Головка, В. Кончаковська, О. Котович, А. Мирошніченко, С. Мірошніченко, Л. Палюх, О. Чередник, М. Шепітько, В. Яковлева та ін. У свою чергу, питанням програмуванню протидії злочинності на державному рівні приділяли увагу такі вітчизняні вчені, як В. Голіна, М. Ключев, М. Колодяжний, О. Титаренко та інші [4]. Разом з тим поза увагою дослідників залишилися питання щодо формування концепції протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя в сучасних умовах воєнного стану в Україні.

Мета статті – обґрунтувати рекомендації щодо визначення основних концептуальних положень і напрямків протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя для забезпечення належного кримінологічного захисту правосуддя підрозділами Національної поліції в умовах воєнного стану в Україні з урахуванням сучасних викликів і загроз.

Виклад основного матеріалу. Насамперед необхідно зауважити, що кримінологічний захист правосуддя, як і протидія кримінальним правопорушенням проти правосуддя, є невід’ємною складовою кримінологічної безпеки правосуддя та сприяє забезпеченню стану безпеки правосуддя. У свою чергу, до числа чинників, що призводять до погіршення стану кримінологічного захисту правосуддя в Україні належать недоліки діяльності органів та підрозділів Національної поліції щодо протидії кримінальним правопорушенням, передбаченим Розділом XVIII Особливої частини КК України, яких станом на листопад 2025 р. було обліковано 10 721, що на 45 % більше, ніж у 2024 р. (7 369) [5].

У свою чергу, з огляду міжнародні стандарти забезпечення безпеки правосуддя, які знайшли своє відображення у низці різних за своєю юридичною силою та сферою дії міжнародних документах і були нами детально досліджені у попередніх публікаціях, до основних спеціальних міжнародних принципів у цій сфері належать: а) забезпечення особистої безпеки суддів; б) забезпечення різних рівнів безпеки в будівлі (приміщеннях/території) судів (залежно від типу справи), а також зональних заходів безпеки; в) забезпечення державою належної ресурсної підтримки заходів, пов’язаних із забезпеченням гідного рівня особистої безпеки суддям; г) заборона неправомірного впливу на суддів, спонуки, тиску, погроз або втручання в діяльність судових органів під час вирішення переданих їм справ; д) забезпечення безпеки приватного життя й конфіденційності суддів; е) забезпечення безпеки і захисту систем даних та організаційних систем, у тому числі електронного правосуддя [6, с. 239].

Таким чином, з метою удосконалення кримінологічної діяльності органів та підрозділів Національної поліції України щодо протидії криміногенним впливам на безпеку правосуддя в сучасних умовах і зважаючи на визначену у ст. 216 КПК України предметну підслідність її слідчих органів надалі під «кримінальними правопорушеннями проти правосуддя» будемо розуміти умисні кримінальні правопорушення, що вчиняються шляхом зовнішнього протиправного впливу на правосуддя як об’єкт кримінологічного захисту, тобто на професійну діяльність осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів), а також інших осіб, які сприяють його здійсненню (співробітників прокуратури, оперативних підрозділів, слідчого, дізнавача, детектива, захисника, представника особи, судового експерта, а також їх близьких родичів) та осіб, які забезпечують функціонування суду та його безпеку (співробітників Служби судової охорони, працівників апарату суду, членів Вищої Ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а також працівників Державної судової

адміністрації та Національної школи суддів України та їх близьких родичів), а також інших учасників судового процесу [7, с. 296] (ст. ст. 376, 376-1, 377, 378, 379, 386, 397, 398, 399, 400 КК України).

З огляду на особливості предмета даного дослідження на особливу увагу також заслуговують результати аналізу практики вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя, які свідчать про те, що за період з січня 2020 р. по грудень 2025 р. у Реєстрі повідомлень суддів про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, оприлюдненому на офіційному сайті Вищої ради правосуддя, було обліковано 1375 звернень [8], надісланих до Вищої ради правосуддя та Генерального прокурора на виконання вимог п. 9 ч. 7 ст. 56 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [9], які є повідомленнями про вчинення стосовно суддів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 376 «Втручання в діяльність судових органів» КК України. Разом з цим, відповідно до Єдиного звіту про кримінальні правопорушення, оприлюдненого на офіційному сайті Генерального прокурора України, загальна кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень за зазначеною статтею КК України становить 633, із яких до суду з обвинувальним актом було направлено 2 провадження [5]. Більше того, за результатами експертного опитування суддів встановлено, що втручання в діяльність судових органів є надзвичайно високолатентним (з коефіцієнтом латентності більше 50) кримінальним правопорушенням [10, с. 129]. Крім цього, за результатами проведеного нами дослідження Реєстру повідомлень суддів про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, оприлюдненому на офіційному сайті Вищої ради правосуддя встановлено факти або невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань за повідомленнями суддів про втручання в їхню діяльність як суддів щодо здійснення правосуддя [11], або їх реєстрації по інших видах кримінальних правопорушень [12], або складання співробітниками поліції протоколу про адміністративне правопорушення за ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення [13].

За результатами вивчення вітчизняної практики протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя встановлено, що така кримінологічна діяльність органів та підрозділів Національної поліції України має переважно реактивний характер і спрямована на припинення кримінально протиправних дій і реагування на вчинене кримінальне правопорушення кримінально-правовими засобами, а проактивний ризик-орієнтований підхід ще не розвинений.

Висновок. На підставі вище викладеного до основних положень змістовної структури проекту Концепції протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя в Україні, актуальність ухвалення якої обґрунтовано вище, пропонуємо, насамперед, визначити основними принципами її реалізації верховенство права, незалежність суду, доброчесності та нульової толерантності до корупції, ризик-орієнтований підхід, безперервність правосуддя під час надзвичайних станів; стратегічною метою – комплексне забезпечення захисту правосуддя від протиправного впливу; основними завданнями – зменшення можливостей кримінального впливу на суддів, апарат судів, присяжних, експертів; захист свідків, суддів, прокурорів від тиску; забезпечення ефективного досудового розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя. У свою чергу, до числа проблемних питань, які потребують вирішення, належать: вразливість правосуддя як об’єкта кримінологічного захисту до корупційного впливу та організованої злочинності; недостатній захист учасників процесу від протиправного впливу, публічного тиску та «медійних атак», а для мінімізації криміналізації правосуддя доцільно запровадити такі заходи, як, наприклад, підвищення правової культури та зміцнення довіри до суду, використання можливостей системи оцінки SOCTA для прогнозування

можливих загроз організованої злочинності у сфері правосуддя, обов'язкові оцінки кримінологічних ризиків для судів (щорічні профілі ризику). Для моніторингу та оцінки доцільно запровадити опитування щодо довіри до суду, ана-

ліз кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень проти правосуддя, систему постійного моніторингу ефективності заходів протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. *Офіс Генерального прокурора* : веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prosib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 24.12.2025).
2. Звіт Служби судової охорони за 2024 р. *Судова влада України* : веб-сайт. URL: <https://court.gov.ua/storage/portal/sso/07072025/2024.pdf> (дата звернення: 24.12.2025).
3. Інфографіка виявлених заборонених предметів та замінувань судових установ. *Служба судової охорони* : веб-сайт. URL: <https://sso.court.gov.ua/sso/pokazniki-diyalnosti/infographics/> (дата звернення: 24.12.2025).
4. Титаренко О. О. Щодо Концепції теоретичної моделі державної комплексної програми протидії злочинності. *Форум права*. 2019. №3. С.77–86.
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора* : веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 24.12.2025).
6. Христова Ю. В. Міжнародні стандарти забезпечення безпеки правосуддя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. №2. С. 234–243.
7. Христова Ю. В. Правосуддя як об'єкт кримінологічного захисту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №4. С. 292–298.
8. Реєстр повідомлень суддів про втручання у їх діяльність. *Вища рада правосуддя* : веб-сайт. URL: <https://hcj.gov.ua/intervention> (дата звернення: 24.12.2025).
9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1402-VIII. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 24.12.2025).
10. Яковлева В. С. Втручання в діяльність судових органів в Україні : оцінка сучасного стану. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2020. №40. С. 126–131.
11. Лист слідчого управління Головного управління Національної поліції у місті Києві до Вищої ради правосуддя від 26 груд. 2017 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/1_5627-0-8-16_golovne_upravlinnya_nacionalnoyi_policiyi_v_misti_kyievi.pdf (дата звернення: 24.12.2025).
12. Лист Одеської обласної прокуратури до Вищої ради правосуддя від 13 груд. 2021 р. за вх. № 9964/0/8-21. *Вища рада правосуддя* : веб-сайт. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/5786-0-6-20_536-0-6-21_odeska_oblasna_prokuratura.pdf (дата звернення: 24.12.2025).
13. Про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя за повідомленнями в.о. голови Вінницького міського суду Вінницької області Іванченка Я.М. : рішення Вищої Ради правосуддя від 9 лист. 2017 р. № 3653/0/15-17. *Вища рада правосуддя* : веб-сайт. URL: https://hcj.gov.ua/intervention?field_number_value=1579%2F0%2F6-17&title=&field_court_name_value=&date_filter%5Bvalue%5D%5Bdate%5D=09.11.2017&field_number_value_1=&field_complainant_value=&field_narrator_value= (дата звернення: 24.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025
Дата публікації: 31.12.2025